

בס"ד. אחרון של פסח, ה'תשל"ד

(הנחה בלתי מוגה)

והחרים¹ הוי' את לשון ים מצרים והניף ידו על הנהר בעים רוחו והכהו לשבעה נחלים וגו' והיתה מסילה לשאר עמו וגו' כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים². וצריך להבין מהו אומר כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים, הרי ישנם כמה חילוקים בין יצי"מ ולעתיד לבוא, דביצי"מ הי' קריעת הים (ים סוף), ולעתיד לבוא יהי' (נוסף על והחרים את לשון ים מצרים) גם והניף ידו על הנהר וגו' והי' מסילה וגו', שהבקיעה תהי' בנהר. וגם, שבקרי"ס כתיב³ לגזור ים סוף לגזרים, ליי"ב גזרים⁴, משא"כ בבקיעת הנהר לעתיד לבוא כתיב והכהו לשבעה נחלים, לשבע גזרים⁵. ואף שישנו טעם לבקיעת הנהר לשבע גזרים דוקא, כדי לעבור שבע גלויות האמורות למעלה מאשור וממצרים וגו' (וגם מאיי הים, אלא שאיי הים אינו בכלל זה, שאינו מאותו צד)⁶, הרי סו"ס אין זה כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים שהיתה הבקיעה ליי"ב גזרים. ועד"ז בנוגע לכללות הגאולה דלעתיד לבוא, שעל זה נאמר לפנ"ז בהפטרה וגר זאב עם כבש וגו' לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי⁷, שכל ענינים אלו לא היו בעת יצי"מ. ובפרט ע"פ משנת"ל⁸ בפירוש הכתוב⁹ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שלעתיד יהיו ענינים כאלו שהם נפלאות אפילו בערך ליצי"מ⁹. וא"כ מהו אומר כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים, שמביא זה בתור שבח ומעלה בהגאולה דלעתיד.

(ב) **ולהבין** זה יש להקדים מ"ש בתו"א¹⁰ בהמשך להענין דבכל דור ודור חייב אדם לראות א"ע כאילו הוא יצא ממצרים¹¹, וכתב¹² למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך, דאיתא

(1) מאמר זה הוא המשך למאמר שלפניו — ד"ה בכל דור ודור די"א ניסן.
 (2) ישעי' יא, טו-טז.
 (3) תהלים קלו, יג.
 (4) פרש"י לתהלים שם. וראה פרקי דר"א פמ"ב. מכילתא בשלח יד, טז. ועוד.
 (5) פרש"י עה"פ.

(6) ישעי' שם, ר"ט.
 (7) ד"ה בכל דור ודור די"א ניסן.
 (8) מיכה ז, טו.
 (9) ראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ע' תפז). וש"נ.
 (10) בשלח סב, ב.
 (11) פסחים קטז, ב (במשנה).
 (12) פ' ראה טז, ג.

בתוספתא¹³ שצריך לזכור ג"כ קריעת ים סוף. ומזה מובן שקרי"ס שייך ליצי"מ. ומתאים גם עם מ"ש אדה"ז בשו"ע שלו¹⁴ שבשביעי ושמיני של פסח נוהגין לומר בתפלה ובקידוש זמן חרותינו כמו ב"ט הראשון. וההסברה בזה, לפי שהגמר והשלימות דיצי"מ היתה בעת טביעת מצרים בים¹⁵, בקרי"ס בשביעי של פסח. ולכן, כשם שנת"ל¹⁷ שביצי"מ ישנם ג' ענינים, והיינו, היציאה ממצרים בפעם הראשונה כשנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם¹⁶, ונוסף לזה ישנו הענין דיצי"מ בט"ו בניסן בכל שנה ושנה, וכמ"ש¹⁷ הימים האלה נזכרים ונעשים, שכשהם נזכרים אז נעשים¹⁸, ועד"ז בכל יום ויום שחייב אדם לראות א"ע כאילו הוא יצא היום¹⁹ ממצרים, ונוסף לזה ישנו ג"כ הענין דיצי"מ לעתיד לבוא, שלכן יזכירו יצי"מ גם לעתיד לבוא [אלא שזה יהי' באופן של טפל]²⁰, וכמ"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שגם הגאולה העתידה תהי' כמו יצי"מ, אלא שתהי' באופן נעלה יותר. וכמו שהוא ביצי"מ, הנה גם בקרי"ס ששייך ליצי"מ ישנם ג' ענינים אלו. דהנה, כתיב²¹ הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו, דמ"ש הפך ים ליבשה בלשון עבר, קאי על קרי"ס, ומ"ש בנהר יעברו ברגל, בלשון עתיד, קאי על הענינים שלאח"ז (כולל גם קרי"ס כמו שהוא בכל שנה ושנה) עד להבקיעה שתהי' לעתיד, ועז"נ שם נשמחה בו, דדוקא אז תהי' השמחה בו, בעצמותו. והיינו דישנו הקרי"ס כמו שהיתה בפעם הראשונה, כמו שהיא בכל שנה, וכמו שתהי' לעתיד לבוא.

ג) **ויובן**²² בהקדם כללות ענין קרי"ס, שעל זה נאמר הלשון קשה בקרי"ס²³, והיינו שהענין דקרי"ס הוא קשה כביכול לגבי הקב"ה (ועד שכשרוצים לומר על איזה דבר שהוא קשה, מדמים אותו לקרי"ס), דלכאורה אינו מובן, הרי גם קודם קרי"ס היו עוד כמה ניסים, וכמו הניסים ונפלאות שהיו במכות במצרים (כמבואר בפרטיות במדרשי חז"ל, ובקיצור ג"כ בתורה שבכתב), ואעפ"כ לא מצינו בהם הלשון קשה,

(21) תהלים סו, ו.

(22) ראה שער האמונה פכ"ט. פל"ב. סה"מ תרנ"ד ע' קלג. שם ע' קלט ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקכח. ד"ה כימי צאתך דאחש"פ תשליה (סה"מ תשליה ע' 354 ואילך). לקר"ש ח"כ ע' 100.
(23) פסחים קיח, א. סוטה ב, א. וש"נ. זוהר ח"א רז, ב. ח"ב קע, א.

(13) ברכות רפ"ב.

(14) אר"ח סת"צ סי"ב.
(15) ראה לקר"ש ח"ז ע' 270. וש"נ.
(16) נוסח הגדה של פסח.
(17) לשון הכתוב — אסתר ט, כח.
(18) ראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.
(19) תניא רפמ"ז.
(20) ברכות יב, סע"ב.

כי אם בנוגע לקריי"ס דוקא, והיינו, שבניסים גופא הוא נס כזה שקשה כביכול כלפי הקב"ה. והנה, ענין קריי"ס לא הי' בשביל הצלת ישראל (ע"י טביעת מצרים בים), דהרי באותו צד שירדו באותו צד עלו²⁴. וגם לפי הדעה דעלו בצדו השני של הים²⁵, הרי הרבה דרכים למקום, ולא הי' צריכים לקריי"ס דוקא שהוא ענין קשה כנ"ל. ועכצ"ל דקריי"ס לא היתה בשביל הצלת ישראל ממצרים, כי אם בשביל ישראל עצמם (וכיון שהי' צ"ל קריי"ס בשביל ישראל עצמם, היתה גם ההצלה שלהם ממצרים ע"י קריי"ס). והענין הוא, דכללות ענין יצי"מ הי' הכנה למתן תורה וקבלת התורה, וכמ"ש²⁶ בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, כי, הענין דמ"ת הוא המשכה והתגלות בחינה שהיא נעלמה מעין כל חי²⁷, שתומשך ותבוא למטה דוקא, והיינו, שתכלית ההעלם יבוא למטה. וההכנה לזה היתה בקריי"ס שאז נבקעו כל המימות שבעולם²⁸, היינו, שכל הענינים של העלם עד לתכלית ההעלם, נמשכו בגלוי²⁹. ובפרטיות יותר, צריכה להיות ההכנה בב' דברים. הא', הכנת העולם, שזוהי ההכנה בהמקום שבו עומד להיות נמשך הגילוי דמ"ת, שהמקום הי' מוכשר וראוי להיות דירה לו ית', והיינו ע"י זיכוך חומריות העולם (לעשות מהחומריות גשמיות), עד שיהי' ראוי למ"ת, שכאשר יקיימו בו מצוה, לא יהי' זה רק בדרך מעביר, כי אם שיפעול שינוי וישאר בו בקביעות כו'. והב', הכנת האדם (בנ"י), שזוהי ההכנה בהעושה את העולם דירה לו ית' ע"י קיום התומ"צ. וע"ד המבואר במק"א³⁰ שצ"ל הכנה בכלי והכנה באור. והנה, זיכוך העולם הי' ע"י כור הברזל דמצרים³¹, דקושי השעבוד בחומר ובלבנים זיכך את ישראל, וכאשר נודככו ישראל נודכך גם העולם, כי כל העולם תלוי בישראל, כמ"ש³² גם את העולם נתן בלבם. וזהו מ"ש³³ וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו' ושמי הוי' לא נודעתי להם, דאף שגם אצל האבות הי' גילוי אלקות, וארא אל האבות, מ"מ, מכיון שגילוי זה הי' קודם גלות מצרים,

פס"ו (קג, א).

30) ד"ה כי ידעתי בהמשך ר"ה תש"ג (סה"מ תש"ג ע' 881 ואילך). ובכ"מ.

31) ע"פ דברים ד, כ. מלכים-א ח, נא. — וראה תו"א יתרו עד, סע"א ואילך. ובכ"מ.

32) קהלת ג, יא. וראה לקו"ת במדבר ה,

רע"ב.

33) ר"פ וארא.

24) תוד"ה כשם — ערכין טו, סע"א.

25) ראה לקו"ש חי"ד ס"ע 5 ואילך ובהערות שם (להדעות שלא המרו בעלייתם מן הים). וראה לקו"ש חכ"ג ע' 104 ואילך.

26) שמות ג, יב.

27) איוב כח, כא.

28) מכילתא ופרש"י בשלח יד, כא.

29) ראה שער האמונה לאדמו"ר האמצעי

לכן ושמי הוי' לא נודעתי להם, לא נכרתי להם במדת אמיתית שלי³⁴, ודוקא ע"י הזינוך דגלות מצרים, כור הברזל³¹, אפשר להיות הגילוי דהוי'. ונוסף לזה הי' צ"ל גם ההכנה בנשמות ישראל, להראות להם איך שיכול להיות ענין של גילוי ההעלם, וזה נעשה ע"י קרי"ס, שהראו להם איך שבעוה"ז הגשמי הפך ים ליבשה, ובנ"י הלכו ביבשה בתוך הים³⁵.

ד) **וביאור** הענין דהפך ים ליבשה יובן בהקדם החילוק דים ויבשה³⁶. דהנה, כל מה שיש ביבשה יש בים³⁷, אלא דברואי הים הנה כל חיותם הוא הים, ומיד שפורשים מתים³⁸, ועד שכל מציאותם היא מי הים, שלכן, לדעת רשב"ג³⁹ כל שהוא מבריית המים אינו חוצץ, כיון שמציאותו היא מציאות המים, והברואים שבים הם בהעלם והסתור בתוך מי הים שמכסים עליהם מכל הצדדים, היינו, שבטלים לגמרי למקור חיותם. וברואים שביבשה הם מציאות לעצמם נפרדים ממקור חיותם, דאף שהכל הי' מן העפר⁴⁰, היינו שהעפר הוא שורש הברואים שביבשה, מ"מ, אם יהיו בתוך העפר, תתבטל מציאותם, ובהכרח שיהיו מחוץ להעפר, היינו, בפירוד ממקור חיותם. ואע"פ שצ"ל אצלם ענין הנשימה, וכמ"ש⁴¹ כל הנשמה תהלל י"ה, ופירשו חז"ל⁴² שעל כל נשימה ונשימה צ"ל השבח וההלול להשי"ת (מקור חיותם), מ"מ, לא ניכר אצלם כ"כ שהקב"ה הוא מקור חיותם, עד שנדמה שהם מציאות נפרדת ממקור חיותם. וכמו"כ ברוחניות, שברואים שבים קאי על הנבראים שניכר בהם הביטול לאלקות שמאיר בגילוי אצלם, משא"כ ברואים שביבשה קאי על הנבראים שאינם בטלים אלא נרגשים מציאות לעצמם, כיון שלא מאיר אצלם אלקות, וזהו"ע היבשה, שמורה על היבשות מגילוי אלקות, ועז"נ⁴³ שמתו חול גבול לים, להיות העלם הבורא מהנברא כדי שיוכל להיות התהוות הנבראים. והנה, כל זה הוא מצד סדר השתלשלות, אבל בקרי"ס כתיב הפך ים ליבשה, שבחינת ים נמשכה בגילוי ביבשה, וענין זה הי' בכל העולמות והדרגות, שזהו"ע נבקעו כל המימות שבעולם, דבחינת ים

(34) פרש"י עה"פ.

(35) בשלח יד, כט. וראה שער האמונה

לאדמו"ר האמצעי פנ"ה.

(36) ראה לקו"ת צו יד, ב. שער האמונה

פנ"ב. תוי"ח שמות רכז, א. ביאורו"ז לאדמו"ר

האמצעי מא, ב ואילך. ובכ"מ. וראה ד"ה

כמה מעלות, הפך ים, וידבר גו' קדושים

תשכ"ז (לעיל ח"א ע' קיז ואילך).

(37) חולין קכז, א.

(38) ראה ע"ז ג, סע"ב. ברכות סא, ב.

(39) מקואות פ"ו מ"ז. ידים פ"ב מ"ב.

וראה סה"מ תרס"ב ע' שנב.

(40) קהלת ג, כ.

(41) תהלים קנ, ו.

(42) ב"ר פ"ד, ט. וש"נ.

(43) ירמ' ה, כב.

שבכל דרגא נמשכה בבחינת יבשה שבה, מבחינת ים הקדמוני, הקדום לכל ההשתלשלות⁴⁴, ועד לבחינת ים סוף, סופא דכל דרגין⁴⁵, ובנ"י הלכו ביבשה בתוך הים, שבבחינת יבשה כמו שהיא יבשה נמשך בגילוי בחינת ים. וזה ה' הכנה למ"ת, שאז נמשכה התורה ובאה בגילוי למטה דוקא, כדרשת חז"ל⁴⁶ עה"פ⁴⁷ חברים מקשיבים לקולך השמיעני, אמר הקב"ה לי מה אתם שואלים, אני ואתם נלך אצל בית דין של מטה, לפי שהתורה ניתנה למטה דוקא.

(ה) **ועד"ז** הוא הענין דקרי"ס בכל יום, בעבודת התפלה, דלית פולחנא כפולחנא דרחימותא⁴⁸, והוא מ"ש⁴⁹ ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. דבכל לבבך ובכל נפשך הם עשר כוחות הגלויים, ובכל מאדך הם הכוחות דרצון ובפרט תענוג, שהם כוחות מקיפים, בבחינת בלי גבול. וכמשנת"ל מ"ש⁵⁰ כלה שארי ולבבי צור לבבי וחלקי אלקים לעולם, דשארי ולבבי קאי על הגוף והנפש (כפירוש המפרשים⁵¹), והם אצלו באופן של תשוקה וכליון (כלה), ובאופן דלעולם, למעלה משינויים. וזהו ג"כ מ"ש לפנ"ד⁵² מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ (כלה שארי ולבבי גוי), כפי שמביא כ"ק אדמו"ר הצ"צ בשרש מצות התפלה⁵³ בביאור ענין האהבה דבחינת ועמך לא חפצתי, שכך ה' נשמע הלשון ממורנו ורבינו נ"ע בדביקותו שהי' אומר בזה"ל: איך וויל זע גאָר ניסט איך וויל ניט דאין ג"ע אין וויל ניט דאין עוה"ב כו' איך וויל מער ניט אַז דיך אַליין. והנה, עם היות עבודתו בבחינת בכל מאדך, בלי גבול, מ"מ, ה"ז נמשך ומתגלה בענין האהבה (ואהבת גוי' בכל מאדך), ועד בכל לבבך ובכל נפשך, דהיינו בעשר כוחות נפשו הגלויים ובשני חללי הלב, שגם שם מתגלה ומאיר הבחינה דבכל מאדך, והיינו שגם העבודה בעשר כוחות הפנימיים וב' חללי הלב היא באופן דבלי גבול כמו שהוא מצד בכל מאדך. וזהו ע"ד הענין דקרי"ס שהוא גילוי מבחי' שלמעלה מהשתלשלות, שעייז נמשך ונתגלה בחי' ההעלם כו', כנ"ל בארוכה.

50) תהלים עג, כו. — הקאפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא (ראה לעיל ח"א ע' 1 ואילך).

51) ראה ראב"ע עה"פ.

52) שם, כה.

53) פ"מ (דרמ"צ קלח, א). הובא ב"היום יום" יח כסלו. ובכ"מ.

44) ראה ביאורה"ז לאדמו"ר הצ"צ נשא ע' תעט ואילך. אוה"ת נ"ך ע' רד. ועוד.

45) ראה תו"א בשלח סא, ד. ובכ"מ.

46) דב"ר פ"ב, יד. וראה שמו"ר פט"ו, ב.

47) שה"ש ח, יג.

48) ראה זוהר ח"ב נה, ב. ח"ג רסז, א.

49) ואתחנן ו, ה.

ו) **והנה** גם לעתיד לבוא יהי הענין דקרי"ס, אלא שאז תהי' הבקיעה באופן נעלה יותר מכמו שהי' בקרי"ס, אף שגם בקרי"ס הי' גילוי בחי' שלמעלה מהשתלשלות, שמצד זה הי' הענין דהפך ים ליבשה כנ"ל. והענין בזה, דהנה, אע"פ שגם בלילה ראשונה דיצי"מ הי' הגילוי דמלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו, וכמו שמפרש כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בהמשך תער"ב⁵⁴ שבכבודו הוא מלכות דא"ס ובעצמו הוא בחינת עצמות דא"ס, אמנם גילוי זה הי' ע"י בחינת מלכות, כמ"ש⁵⁵ ופסח הוי' על הפתח, דפתח הו"ע המלכות⁵⁶. וזהו גם מ"ש⁵⁷ והוי' גו', הוא ובית דינו. משא"כ בקרי"ס, שנבקעו כל ההעלמות כו', שנתגלה בחינה שלמעלה אפילו מים הקדמוני, דים הקדמוני הוא בחינת חכמה, ויש לה שייכות עכ"פ לבחינת מלכות, אבל בעת קרי"ס הי' גילוי בחינת ההעלם שלמעלה מכ"ז, וכמ"ש⁵⁸ והי' ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים חציים אל הים הקדמוני, היינו בחינה שלמעלה אפילו מים הקדמוני. וזהו משארז"ל⁵⁹ והובא בפרש"י עה"ת⁶⁰ ראתה שפחה על הים מה שלא ראה גדול שבנביאים, וכל אחד מראה באצבעו ואומר⁶⁰ זה א-לי ואנוהו⁵⁹, שהחידוש בזה ההוא בב' ענינים, א' שהגילוי הי' לכ"א, ואפילו לשפחה, והב' שהגילוי הי' באופן של ראי' חושיית, שכ"א מראה באצבעו הגשמי לפי שראה בעין הגשמי, וראי' זו היתה גם אצל שפחה, וכהלשון ראתה שפחה, (חסר קצת), והטעם לזה, לפי שבקרי"ס שהיתה בשביעי של פסח שהוא יום השביעי דיציאת מצרים, שכל השביעין חביבין⁶¹), הי' גילוי בחינת ההעלם שלמעלה מהתחלקות. וזהו ויסע מלאך האלקים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם⁶², דתחילה הי' המלאך למעלה מנש"י ואח"כ נתעלו נשמות ישראל בבחינת הכתר שנעשו למעלה מן המלאך, וזהו ג"כ הענין דסוס ורכבו רמה בימ⁶³, דמבואר בתו"א⁶⁴ דישינם בזה ב' פירושים, א' מלשון רוממות וכו' והשני השלכה, דבנשמות ישראל נעשה ע"י קרי"ס העלי' בתכלית (ע"י הגילוי דבחינת הכתר שלמעלה מהתחלקות הנ"ל) ודוקא באופן שיבוא למטה, וכמבואר לעיל.

59) מכילתא בשלח טו, ב. שמו"ר ספכ"ג.

60) בשלח שם.

61) ויק"ר פכ"ט, יא.

62) בשלח יד, יט.

63) שם טו, א.

64) בשלח סג, סע"ג.

54) ח"ב ע' תתקכד.

55) בא יב, כג.

56) זח"ב לו, סע"א. לקו"ת שה"ש טו, ב.

ובכ"מ.

57) שם, כט ובפרש"י.

58) זכר' יד, ח.

וזהו הענין דקרי"ס, אבל לעתיד יהי עוד למעלה מזה. דזהו ונאמר לפניו שיר חדש, ולא שירה חדשה דלעתיד יהי שיר, בלשון זכר, ולא כמו בהשירות הקודמות שירה, לשון נקבה, וכמבואר במכילתא⁶⁵ הובא בתוס' בפסחים⁶⁶, דלעתיד יהי ב"פ זה⁶⁷, כמ"ש⁶⁸ הנה אלקינו זה וגו' זה הוי קוינו לו וגו', שהוא בחינת הוי' דלתתא והוי' דלעילא. וזהו ד"פ אמת שקודם עזרת וד"פ אמת שבעזרת, שהם בדוגמת הוי' דלתתא והוי' דלעילא⁶⁹. וזהו עד יעבור עמך הוי' עד יעבור עם זו קניית⁷⁰, דאז נשמות יהיו בבחינה שלמעלה משם הוי', גם מהוי' דלעילא ואח"כ עד יעבור עם זו קניית שאינו מזכיר שם הוי' כלל. וזהו מש"כ על לעתיד והי' ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים חציים אל הים הקדמוני, דירושלים הכוונה על נש"י וזהו ג"כ מה שהה"מ הק' ז"ל הי' מרגלא בפומי' תמיד⁷¹ הפסוק⁷² דועתה וגו' מה הוי' אלקיך שואל מעמך כ"א ליראה את ה"א, שא"צ לפרש ליראה את ה"א שהוא המשכת אוא"ס במלכות הנקרא אלקים אלא יתפרש כפשוטו שכאו"א ימשיך אור הכתר באלקות השורה בו, הניצוץ אלקי שבו, החלק אלקה ממעל ממש⁷³.

והנה זהו הבקיעה דלעתיד, ואף שתהי' נעלית באי"ע מקרי"ס, דקרי"ס הוא אתכפי' מ"מ מצד הנעימות שיש בהנצחון ישנה מעלה בקרי"ס, דכד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקב"ה בכולהו עלמין⁷⁴. ויצא חוטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה⁷⁵, ונחה עליו רוח הוי' וגו'⁷⁶ לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי⁷⁷ בגאולה האמיתית והשלמה.

70) בשלח טו, טז.	65) עה"פ (שם, א).
71) הובא בלקו"ת ואתחנן יו"ד, סע"ג.	66) קטז, ב — ד"ה ה"ג ונאמר.
72) עקב יו"ד, יב.	67) שמו"ר שבהערה 59.
73) תניא רפ"ב.	68) ישעי' כה, ט. וראה תענית בסופה.
74) זחי"ב קכח, ב.	69) סה"מ תרנ"ד ע' קל. תרע"ח ע' קמה
75) ישעי' יא, א.	ואילך. ד"ה לכן אמור וד"ה ועברתי בארמ"צ
76) שם, ב.	תשכ"א (סה"מ תשכ"א ע' 238 ואילך. שם ע'
77) שם, ט.	304 ואילך).